ראה אנכי נותן לפניכם היום ברכה וקללה את הברכה אשר תשמעו אל מצות ה' אלקיכם וגו' (יא כו)

דקדקו המפרשים למה הקדים לומר 'ברכה וקללה' ואח"כ מתחיל שוב **את הברכה וגו'** הול"ל מיד **ראה אנכי נותן לפניכם את הברכה אשר תשמעו וגו'**.

איתא **במדרש רבה** (פ"ד ס"א) **רבנן אמרי, אמר הקב"ה לא לרעתם נתתי להם ברכות וקללות אלא להודיען איזו דרך טובה שיבחרו אותה כדי שיטלו שכר, מנין ממה שקרינו בענין ראה אנכי וגו'**. ותמוה מה הוא כוונת המדרש דברכה וקללה אינו לרעתם אלא לטובתן, ותו האיך שמעינן ממה שקרינו בענין.

ואפשר לומר על פי' מאמר **מרן הבעש"ט הקדוש זי"ע** (הובא בתולדות פ' בא) על הכתוב (תהלים צד א) **א-ל נקמות הוי"ה**, לכאורה איך שייך לומר בנקמה שם הרחמים, אלא משל לאחד שמרד במלך, והמלך חשב כי אם יענש אותו וימיתנו אזי יהי' לו צער רק לפי שעה, מה שאין כן אם יגדלנו וייטיב עמו להרבות לו עוד יקר וגדולה, על ידי זה יגדל צערו כל ימיו, שיבוש ויכלם האיך העיז פנים נגד מלך רחמן כזה, אשר לא די שאינו מייסרו בעונש המגיע לו, אלא עוד מתחסד עמו ומנשאו לגדולה. ואתמר משמיה **דהמגיד הקדוש ממעזריטש** זי"ע לפרש בזה את החרוז (פיוט כל מקדש) משוך חסדך ליודעיך א-ל קנא ונוקם, שהשפעת החסד בעצמו הרי הוא קנא ונוקם, **ובייטב פנים** (אבני זכרון אות כה) פירוש בזה הכתוב (תהלים צט ח) א-ל 'נושא' היית להם ונוקם על עלילותם, שבזה עצמו שנושא היית להם, שהקב"ה מגביה את ישראל, הרי הוא 'נוקם על עלילותם', מענש להם על עוונותיהם.

והנה **הקדושת יו"ט** (פ' צו) כתב לחדש, שהעונש על ידי התנשאות שייך דוקא אצל בני ישראל האוחזים במדת הענוה, ואפילו בשעה שהקב"ה נותן להם גדולה הם ממעטים את עצמם כמבואר בגמ' (חולין פט ע"א), משא"כ אומות העולם אשר גבה לבם בעשרם, הם יפלו ברשעם ולא יכנע לבם על ידי עונש של התנשאות, על כן בהכרח להיות ענשם ע"י יסורים ומלקות, עכ"ד.

וזה שאמר הקב"ה לישראל **ראה אנכי נותן 'לפניכם' היום**, דוקא לפני בני ישראל שייך לומר מה שכתוב בענין, **'ברכה וקללה'** ברכה שהוא בעיניכם כקללה, כוונתו לעונש על ידי התנשאות, שיוסיפו לכם ברכה מרובה וזה יחשב בעיניכם כעונש, וכונת הכתוב דאם זוכין אזי הקב"ה משפיע לאדם כל טוב ובזה עצמו עולה לו לנכותו מכל עוונותיו, וברכה וקללה תרווייהו ברכות המה.

ועי"ז יבוא על נכון דברי המדרש הנ"ל **'לא לרעתם נתתי להם ברכות וקללות אלא להודיען איזו דרך טובה שיבחרו אתה כדי שיטלו שכר'**, כי אם הקב"ה משפיע לאדם מטובו 'ברכות וקללות', כוונתו לעונש על ידי התנשאות כנ"ל, אזי תלוי בבחירת האדם, כי אם בוחר בטוב ואוחז במידת הענוה ומשפיל עצמו בזה, אזי 'הברכה והקללה' הם לטובתו ועולה לו לכפר כל עונותיו, ובזה יקבל שכר מצותיו משלם, **'מנין ממה שקרינו בענין'**, כוונתו דראי' ממה שקדם הכתוב בענינינו 'ברכה וקללה', דלכאורה הוא מיותר אלא רוצה לדייק בזה כי באם אדם זוכה אזי 'הברכה והקללה' גם שניהם לטובתו וברכות המה.

❖ ❖ ❖

כי אתם עוברים את הירדן לבא לרשת את הארץ אשר ה' אלקיכם נתן לכם וירשתם אתה וישבתם בה. ושמרתם לעשות את כל החקים ואת המשפטים אשר אנכי נתן לפניכם היום (יא לא – לב)

ונ"ל על פי מה שכתב בספה"ק **סידורו של שבת** (ח"ב דרוש ד' פ"א - ובבאר מים חיים פ' תשא דרוש א' באריכות) **בביאור מה שדרשו חז"ל** (ויק"ר כז ב') בפסוק (איוב מ"א ג') **מי הקדמני ואשלם**, מי עשה לי מזוזה עד שלא נתתי לו בית מי עשה לי מעקה עד שלא נתתי לו גג וכו' ע"כ, ולכאורה יפלא דבריהם הלא ידוע שאין הקדוש ברוך הוא בא בטרוניא עם בריותיו כמאמר רז"ל (ע"ז ג' ע"א), ומה יש לו לעשות האם יעשה לו מזוזה בלא בית או מעקה בלא גג, וביאור שם כי האדם שכל מגמתו לקיים מצות בוראו ותמיד עומד ומצפה מתי יבוא לידי ואקימנו, האדם הזה כשבונה בית בתחילת הבנין אזי כל מחשבתו שיוכל לזכות על ידי הבית הזה לקיים מצות מזוזה ומצות מעקה וכדומה וכן מצות הכנסת אורחים וכו', ולכן שפיר מגיע לו שכרו על המצוה שעשה, ורז"ל אמרו מי עשה לי מזוזה עד שלא נתתי לו בית, כלומר אחר שנתתי לו כבר הבית ובהשלמת בנינו עולה במחשבתו לעשות לי מזוזה לטפל ועראי בעלמא, וכל עיקר הטרחא והוצאותיו ויגיעותיו להנאתו וחפצו חפצי הגוף, וא"כ אם בשביל הנאה קלה כזו מהבלי העולם עשית ויגעת עצמך בכל הטרחא והוצאה הזאת בבנין כל הבית וכדומה מעשיית עוה"ז, מה שכר יגיע לך בעד עשיית המזוזה שהטרחא וההוצאה קטנ' וקלה למאוד, וזהו 'מי הקדימני' שהקדים במחשבתו לבנות כדי לקיים מצות בוראו אזי 'ואשלם' לו שכרו משלם המגיע לו מצד הדין, עכתודה"ק.

ותו כתבו **המפרשים** (משנת חכמים - הובא בישמח משה פ' וישלח) **דבכה"ג** שאדם ממתין ומכין עצמו לעשות המצוה איכא שכר בהאי עלמא, כי אף דאמרו ז"ל (עירובין כב ע"א) היום לעשותן ומחר לקבל שכרן היינו על גוף המצוה אבל על ההכנה וההמתנה להמצוה שפיר איכא שכר גם בעולם הזה.

והנה איתא **במהרש"א** (סוטה י"ד ע"א ד"ה וא"ל הקב"ה) דאע"ג דאמרו ז"ל (אבות א ג) אל תהי כעבדים המשמשין את הרב ע"מ לקבל פרס, היינו במצוות שמחיוב בהם, אבל אם מביא עצמו לעשות מצוות שאינו מחיוב בה, בכגון דא שפיר מותר לעשות ע"מ לקבל פרס, ועוד יותר כתבו המפרשים (שבט מישראל תהלים א ב – הובא ביש"מ פ' לך ובייט"ל פ' לך) דעל מצות שאדם עושה יותר מן החיוב איכא שכר בהאי עלמא, וכהא דאיתא (בבא קמא ט' ע"ב) עד שליש משלו מכאן ואילך משל הקב"ה ופירש"י מה שהוא יותר משליש 'יפרע לו הקב"ה בחייו', ולפ"ז מוכח כי אדם המוסיף גדרים וסייגים בשמירת התורה והמצוות שפיר מגיע לו שכרו מן הדין וכמ"ש המהרש"א שמותר אף לעשותו ע"מ לקבל עליו השכר, זלא זו בלבד אלא שגם משלם לו הקב"ה שכרו בחייו.

ובזה יתבאר מקראי קודש **'כי אתם עוברים את הירדן לבא לרשת את הארץ'**, שירשו את הארץ אע"ג דאין הקב"ה משלם שכר מצוה בהאי עלמא, אשר ה' **'אלקיכם'** נתן לכם וגו', אלקי"ם רומז לדין, כי גם תקבלו השכר מצד הדין, והיאך מגיעים למדריגה זו, לזה אמר הכתוב, **'ושמרתם לעשות את כל החקים וגו'**, מילת **'ושמרתם'** מרמזת לשני הבחינות שזכרנו לעיל, הראשון לשון המתנה והכנה, וכמ"ש (בראשית לז א) **ואביו שמר את** הדבר, והכוונה דאם יש לו השתוקקות לעשות המצוה ומכין עצמו וממתין מתי יבוא לידו, והשנית בחינת שמירה שמוסיף לעשות גדרים וסייגים כמאמר הכתוב (ויקרא יח ל) **ושמרתם את משמרתי** ודרשו חז"ל (מועד קטן ה ע"א) עשו משמרת למשמרתי, וזהו **'ושמרתם' לעשות** שעל ידי שני בחינות הללו שפיר מגיע לו שכרו גם על פי מידת הדין והקב"ה משלם לו שכרו גם בהאי עלמא, והבן.

לע"נ רביה"ק מרן יואל בן מרן חנני' יו"ט זצוקללה"ה
נלג"מ כ"ו מנחם אב תשל"ט – היארצייט חל ביום עש"ק פ' ראה